

1999-10-26

Remissvar angående

Att lära och leda: En lärarutbildning för samverkan och utbildning
(Dnr U 1999/2360 UH)

Sammanfattande synpunkter

Läro- och kursplanerna (LUK) betänkande får främst ses som en inläggning som förenar vissa politiska och pedagogiska enhetlighetssträvanden men torde, om dess idéer förverkligades, inte på något avgörande sätt vara sig öka läraryrkets attraktionskraft eller höja utbildningens kvalitet, allra minst i ämnen som historia. Sammanfattningsvis vill vi därför framhålla följande:

Positiva inslag i betänkandet är:

- Forskningsanknytningen av lärarutbildningen
- Viljan att höja läraryrkets status

Negativa inslag i betänkandet är:

- Underskattningen av behovet av ämneskunskaper
- Strävan efter enhetslärare, om än med olika lång utbildning
- Överbetoningen av pedagogisk teori
- Betänkandets tolkningsbara och oklara utformning

Betänkandet har så allvarliga brister att det är svårt att se att det skulle kunna ligga till grund för en proposition. De positiva inslagen, se ovan, skulle dock kunna utgöra en utgångspunkt för en genomgripande bearbetning i syfte att förstärka förslaget i de avseenden där det så uppenbart brister. När vårt land ställs inför en allt starkare internationell konkurrens är det av största vikt att kvalitet och långsiktighet får prägla reformverksamheten. Att ta sig tid för eftertänksamhet före beslut betalar sig i längden väl.

Problembeskrivningen är beroende av vem som gör den

Läraren är en viktig del i en fungerande skola. Den svenska skolan brottas med betydande problem, varför det är naturligt att lärarutbildningen liksom läro- och kursplanerna kontinuerligt ses över. Skolan betraktas olika utifrån olika perspektiv, varför också förslagen till åtgärder blir olika. Hur man skall åstadkomma en väl fungerande skola för alla olika elever, med mycket olika förutsättningar, råder det därför högst delade meningar om. För kommuner och administratörer ses problematiken utifrån ett administrativt perspektiv. För lärare ses den utifrån ett praktiskt perspektiv och för forskare ses den mest ur ett teoretiskt perspektiv. Många lärare klagar över bristande förståelse från den politiska och administrativa nivån, eftersom ett vanligt kommunalt perspektiv är att se skolan som en verksamhet bland andra, ibland rent av som en omsorgsverksamhet bland andra. Därmed har en klyfta bildats till dem som ser skolan som en investering i utbildning och bildning, vars kvalitet på lång sikt är en förutsättning för såväl

individernas som samhällets utveckling. Makten över skolan innehas av de kommunala administratörerna med ett kort budgetperspektiv.

När den politiska nivån vänder sig till forskarsamhället för att få idéer och uppslag om hur skolan skulle kunna förbättras, vänder man sig inte sällan till företrädare för vetenskapen pedagogik. Om det rör sig om pedagoger med en bred praktisk erfarenhet eller en stark förtrogenhet med den undervisningsmässiga verkligheten kan de tillföra utredningarna en väsentlig dimension. Om det däremot rör sig om företrädare för teoretisk pedagogik och som själva saknar ämnesanknytning är behovet av deras synpunkter mer begränsat. Betänkandet från Lärarutbildningskommittén (LUK) präglas starkt av ett teoretiskt pedagogperspektiv. Andra perspektiv, utbildningsmässiga och lärarpraktiska, har givits obetydlig inverkan på betänkandet. I korta drag kan man säga att när problembeskrivningen har en speciell teoretisk vinkling blir diagnosen därefter. Medicineringen blir verkningslös mot de fel och brister som skolan har men hotar att ge allvarliga negativa bieffekter. Patienten får en dyr behandling men ett sämre allmäntillstånd.

Enhetlig lärarutbildning inte till glädje för någon

Betänkandet uttalar en strävan att förstärka attraktiviteten i läraryrket. Problemen i skolan skall mötas med en ny lärarutbildning som är så flexibel att den kan anpassas efter behoven. Ändå föreslås att lärarstudenterna skall antas som en grupp och sedan fördela sig efter intressen och behov på olika långa utbildningar. Från blivande förskollärare till blivande gymnasielärare med specialisering på t.ex. biologi skall alltså gradvis utkristalliseras från en studentkategori. Det är svårt att se någon som helst poäng med detta. Att alla lärare måste kunna läroplanen och ha en positiv syn på samverkan med andra är inget argument för att alla skall vara diversehandlare. Ingen har någon glädje av att vi skapar enhetslärare mer än möjligen vissa lärarutbildare. Mer angeläget och mindre kontroversiellt är att ämnesutbildningen kan ske utifrån såväl ett ämnesvetenskapligt som ett didaktiskt perspektiv. Detta har hittills saknats på sina håll. Det är dock inget skäl för att nedtona ämnesutbildningen utan ett argument för att förstärka den med didaktik.

För att vara behörig till den nya lärarutbildningen föreslås en ny standardbehörighet, G, "med de särskilda förkunskapskraven Svenska/Svenska som andraspråk kurs B, Engelska kurs B samt Samhällskunskap kurs A". Någon historia skymtar således inte bland förkunskapskraven, inte ens gymnasiekursen Historia A. Överhuvudtaget genomsyras betänkandet av ett teoretiskt fackpedagogperspektiv. Varken det lärarpraktiska eller det ämnesmässiga perspektivet har släppts fram. LUK hävdar ändå att man vill stärka praktikerperspektivet men i stället för att utgå från de problem lärare ofta hänvisar till, frånvaron av arbetsro för eleverna, den starkt ökade arbetsbördan för lärarna, avvecklingen av kvalitetssäkringen i skolan, det kommunala godtycket m.m., föreslår man att lärare skall vara behöriga till forskarutbildning även utan att ha minst 60 poäng i något enskilt ämne. Detta framstår som helt orealistiskt om man utgår från att forskarutbildningen skall innehålla författande av en avhandling. Vill man att all lärarutbildning skall vara behörighetsgivande för forskarutbildning skall man givetvis se till att den utformas för detta, dvs. med minst 60 poäng i ett ämne, inklusive en uppsats om 10 poäng. Då måste ämnesprofilen stärkas, inte nedtonas.

Oklara tankar eller endast oklart formulerade tankar?

Betänkandet förefaller fly från tydlighet. Ämnen och ämneskunskaper tycks kunna vara vad som helst. I den nya lärarutbildningen skall så kallade "centrala kunskapsområden", främst pedagogisk

teori, studeras av alla blivande lärare vid sidan av "tvärvetenskapliga ämnesstudier". LUK hävdar att de centrala kunskapsområdena och de tvärvetenskapliga ämnesstudierna tillsammans skall leda fram till "att studenterna förstår de grundläggande principer som gör att lärare i samverkan förmår organisera pedagogisk verksamhet på ett så mångfacetterat sätt att alla barn och elever lär och utvecklas" (s. 127). Detta illusionsnummer konkretiseras inte alls, eftersom det är omöjligt. Hela betänkandets enhetlighet byggs upp kring tron på dessa "grundläggande principer" som inte anges, eftersom de inte existerar. Kvar står en uttalad strävan efter enhetlighet då det gäller ökning av pedagogisk teori och en nedtoning av behovet av ämneskunskaper. Vare sig det faktum att många skolämnen är flerdisciplinära eller att det kan finnas ett samband mellan t.ex. historiemedvetande, kritiskt tänkande och demokratiträning tycks ha påverkat LUK:s resonemang.

Behovet av historiekunskaper och insikter i humaniora är inte något LUK koncentrerat sig på. Den kritiskt sinnade läsaren måste givetvis fråga sig vem som har nytta av att de föreslagna principerna blir gällande. Uppenbarligen tror betänkandets författare att ämneskunskaper står i motsats till praktisk kompetens. Så är inte fallet, eftersom både goda ämneskunskaper, social talang och pedagogisk kompetens är nödvändiga för ett framgångsrikt lärarbete. LUK:s idégivare framstår som teoretiker med alltför stor distans till den dagliga lärarverkligheten.

Betänkandet har så allvarliga brister att det är svårt att se att det skulle kunna ligga till grund för en proposition. De positiva inslagen, se ovan, skulle dock kunna utgöra en utgångspunkt för en genomgripande bearbetning i syfte att förstärka förslaget i de avseenden där det så uppenbart brister. När vårt land ställs inför en allt starkare internationell konkurrens är det av största vikt att kvalitet och långsiktighet får prägla reformverksamheten. Att ta sig tid för eftertänksamhet före beslut betalar sig i längden väl.